

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності органів внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2012 р. № 686 URL:<http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами ОВС у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14.08.2012 Р. № 700 URL:<http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Азаров Ю. І. , Рафальський Є. О. Особливості взаємодії слідчого з експертом (спеціалістом) на початковому етапі досудового розслідування/ Юридична наука № 10/2014. – К. – с. 87-96
6. Пчолкін В.Д. Взаємодія слідчих та працівників оперативних підрозділів у ході розслідування злочинів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Х. : Право, 2009. Вип. 9. С.99
7. Гумін О.М. Організація роботи слідчо-оперативної групи під час розслідування кримінальних проваджень. Право та державне управління. 2013. № 1 (10). С. 102-106.

Дмуховський Руслан Сергійович
аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ СВИДКА У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ

Порядок проведення допиту регламентовано у статтях 224-226, 351-356 КПК України. Дотримання даних вимог є обов'язковим. Порухення порядку проведення допиту тягне за собою недійсність даної процесуальної дії, а показання отримані під час допиту є недопустимими доказами [1]. Згідно зі ст. 224 КПК України допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із особою, яку мають намір допитати. Допит не може проводитись без перерви понад дві години, а в цілому – понад вісім годин на день. Перед проведенням допиту слідчий має встановити особу, роз'яснити їй її права, а також ознайомити з порядком проведення допиту. Потерпілий має бути попереджений про настання кримінальної відповідальності за давання завідомо неправдивих показань. Звернемо увагу на розгляд тактики допиту свідків при розслідування порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, який дозволяє з'ясувати важливі обставини злочину.

Допит, як і будь-яку слідчу (розшукову) дію, можна поділити на декілька стадій, кожна з яких має свої цілі, задачі, методи отримання інформації від особи стосовно обставин, подій, які мають значення для встановлення об'єктивної істини. Перша стадія – підготовка. Важливе місце в тактиці допиту належить організаційно-підготовчим заходам до його проведення. Підготовка до проведення допиту включає в себе три основні елементи: а) організаційний – забезпечення раціонального здійснення допиту з позиції належного використання часу і можливостей слідчого (коли і де його доцільніше провести – сьогодні, завтра, вранці, ввечері, одному або з помічниками, які використовувати технічні засоби); б) змістовний – визначення повноти та взаємозв'язку обставин, що підлягають з'ясуванню; в) тактичний – встановлення відповідних засобів і прийомів вирішення конкретних завдань допиту.

Своєчасна підготовка до допиту – необхідна умова отримання об'єктивних показань. Це сприяє досягненню тактичної мети допиту. Відсутність планування або неналежна підготовка до допиту призводить до поверховості та безрезультатності його проведення. При підготовці до допиту підозрюваного важливо зібрати максимально можливі вихідні дані, вивчити особу підозрюваного. Вони можуть бути отримані за результатами вивчення матеріалів кримінального провадження й оперативних джерел або отримані спеціальними методами. Це спостереження за суб'єктом, бесіда, аналіз діяльності (щодо способу підготовки, вчинення і приховування злочину), узагальнення незалежних характеристик, що надаються суб'єкту певними особами в різних життєвих ситуаціях. У науковій літературі вчені по-різному підходять до підготовчих заходів з проведення допиту. Так, на думку однієї групи вчених (С.Ю. Якушин, С.С. Чернявський), підготовка до допиту має складатися з таких заходів: вивчення матеріалів справи; підготовка спеціальних питань; вивчення особи допитуваного; складання плану допиту [2, с. 80; 3, с. 532]. Друга група вчених (Р.С. Белкін, В.П. Лавров, І.М. Лузгін) вважає, що підготовка до допиту має містити такі заходи: збирання вихідних даних, що належать до предмета допиту; визначення кола осіб, які підлягають допиту; вивчення особи допитуваного; установа способу виклику на допит; підготовка місця допиту; запрошення до участі у слідчих діях третіх осіб; визначення технічного забезпечення допиту; складання плану [4, с. 99; 5, с. 160].

А.В. Хірсін виділяє такі заходи щодо підготовки до допиту: ретельна підготовка до проведення слідчої дії; виявлення спроб протидіяти слідству й негайна їх нейтралізація; недопущення інформаційних контактів між затриманими; проведення розвідувальної бесіди перед допитом; диференціація допитуваних залежно від наявної у слідчого доказової бази на кожного з учасників злочинної групи; використання конфліктів між учасниками організованої групи [6, с. 11].

Друга стадія – безпосереднє проведення. Її умовно можна розділити на такі етапи: встановлення психологічного контакту; вільна розповідь; постановка запитань; ознайомлення допитуваного з протоколом і записом показань.

Третя стадія – завершальна. Підводиться підсумок допиту, оформлюються результати: підписуються протокол.

При розслідуванні порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї свідків можна поділити на три групи: а) особи, які безпосередньо виявили контрабанду і затримали підозрюваного – фіскальні органи, працівники Прикордонних військ, оперативні працівники поліції, СБУ; б) свідки, які були присутні при вчиненні порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї (очевидці злочину), обслуговуючий персонал (провідники вагонів, працівники залізниці, автовокзалів, аеропортів); водії та пасажери транспортного засобу, що використовувався правопорушником для вчинення злочину; начальник поїзної бригади, капітан судна, керівник туристичної групи та ін.; в) свідки, які хоча і не брали участі у виявленні і затриманні злочинця, але можуть дати інформацію про події, що передували вчиненню злочину, чи після нього, - родичі підозрюваного, його друзі, знайомі, колеги по роботі.

Допит свідків першої групи в основному провадиться на початковому етапі розслідування. За родом своєї діяльності зазначена група свідків зацікавлена у встановленні істини у справі, тому вони, як правило, дають правдиві свідчення, спрямовані на викриття затриманої особи. Це дозволяє отримати необхідну інформацію, яка буде використана при допиті підозрюваного, інших свідків, а також з метою доказу фактів порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї. У деяких випадках при допиті цієї групи свідків доцільно використовувати схеми, плани, географічні та топографічні карти.

При допиті свідків, які належать до другої групи слід з'ясувати всі відомі їм обставини вчинення злочину, які вони спостерігали. Ці свідки могли стати «мимовільними очевидцями» підозрілої поведінки певної особи, знати зміст бесід пасажирів, відчувати специфічний запах предметів (наприклад, наркотики, вибухові речовини, харчові продукти, ліки тощо), спостерігати за процесом приховування предметів посягання від контролю.

При допиті свідків третьої групи (родичі підозрюваного та їх найближче оточення) варто враховувати деякі чинники, що негативно впливають на об'єктивність свідчень: родинні стосунки зі злочинцем; небажання псувати дружні стосунки (сусід, колега по роботі); страх помсти з боку родичів, друзів підозрюваного за давання правдивих свідчень проти осіб, які вчинили злочин; підкуп свідка; їх безпосереднє сприяння підозрюваному при підготовці та приховуванні контрабандної діяльності.

Свідчення родичів, близьких, друзів підозрюваного вимагають критичної оцінки і всебічної перевірки. У зв'язку з цим слідчому важливо правильно визначити черговість виклику свідків. У першу чергу слід допитати тих свідків, сумлінність яких не викликає сумнівів. Осіб, не зацікавлених у встановленні істини у справі, доцільно допитувати після того, як буде зібрано достатньо доказів, отриманих з достовірних свідчень інших свідків. У якості свідків можуть виступати особи з високо розвинутою професійною пам'яттю та нерозвинутою послабленою пам'яттю, які потребують у систематичній мнемічній допомозі. Допитуючи свідків, слідчий повинен брати до уваги основні закономірності запам'ятовування та забування. При цьому слід наголосити, що процес забування особливо інтенсивний протягом 3-5 діб після освідомлення події.

Особливо швидко забуваються відомості про часові інтервали, динамічні та кількісні характеристики подій, мовленеві формулювання осіб, які спілкуються. У пам'яті свідка може відбутися рекомбінація: до поточних подій може бути віднесено те, що було до чи після них, і навіть те, про що свідок згодом почув від інших осіб. Значну інформаційну перевагу має допит очевидців безпосередньо на місці події. Оцінюючи показання, слідчий повинен приймати до уваги не лише індивідуальні, а й вікові, статеві, етнічні та професійні відмінності сприйняття та запам'ятовування, соціально-психологічні особливості сприйняття особи особою, психологічний стан індивіда та особливості його мовленевої діяльності. У психологічному аспекті показання свідків – це відтворення раніше сформованих спогадів, актуалізовані образи минулих подій.

Залучення свідка у процес кримінального судочинства викликає особливий його психологічний стан, обумовлений підвищеною відповідальністю за свої дії. Він чутко, часто на фоні турботи, реагує на характер питань слідчого. Його психічні процеси набувають селективної, вибіркової направленості. При цьому значне значення набуває характер міжособових відносин між слідчим та свідком. У статусі слідчого закладені значні можливості впливу на осіб, особливо таких, що мають підвищену сугестивність. Їх допит потребує особливого підходу. Аналізуючи викладене, можна дійти висновку, що допит свідків має не менш важливе значення, ніж проведення інших слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку прийняттям Кримінального процесуального кодексу України»: чинне законодавство з 19 листопада 2012 року: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В. - 2012. – 382 с.

2. Якушин С. Ю. Тактические приемы при расследовании преступлений : монография / Якушин С. Ю. – Казань : Изд-во Казанского ун-та. - 1983. – 102 с.

3. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування :[монографія] / Чернявський С. С. – К. : Хай-Тек Прес. - 2010. – 624 с.

4. Криміналістика. / под ред. профессорів Р. С. Белкіна, В. П. Лаврова, І. М. Лузгіна. – М. : Высшая юридическая заочная школа МВД СССР. - 1988. – Т. 2. – 454 с.

5. Криміналістика / под ред. Б. А. Викторова, Р. С. Белкіна. – М. : Юридическая література. – 1976.

6. Хірсін А. В. Криміналістичне забезпечення розслідування корисливонасильницької організованої злочинної діяльності : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : спец. 12.00.09 / «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза» / А.В. Хірсін. – К. – 2006. – 18 с.

7. Закон України №1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1237-VII від 06.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст. 905)

8. Порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2015 р. № 367

9. Тимчасовий порядок контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей затвердженого Наказом начальника штабу першого заступника керівника антитерористичного центру при Службі безпеки України (керівника антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей) від 22.01.2015 №27 ог

Дробот Ольга Альбертівна

головний судовий експерт

Дніпропетровського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру

МВС України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Організація проведення судової експертизи починається з прийняття рішення слідчим про необхідність її призначення та складається з таких етапів: вибір експертного закладу або приватного експерта, визначення виду експертизи та предмета дослідження, вибір часу призначення